

nijverheid van het buitenland afhankelijk; zij was eveneens afhankelijk van dat buitenland voor een groot deel van haar afzet: de binnenlandse markt was te klein om al haar producten op te nemen.

Wij geven enkele cijfers.

Naar de waarde gerekend, bestond de invoer in '38 (de cijfers voor '39 zouden een minder zuiver beeld geven omdat toen in september de oorlog uitbrak) voor 58% uit grondstoffen en halfabrikaten (goederen dus die in de Nederlandse volkshuishouding een nadere bewerking moesten ondergaan)¹ en die invoer was in '38 voor bijna de helft, 46,4%, afkomstig uit gebieden van waaruit men uitsluitend met overzeese transporten (het luchtverkeer was van zeer geringe betekenis) ons land kon bereiken.² De uitvoer bestond in '38 voor bijna 60% uit industrieproducten³ en van die uitvoer was in dat jaar iets meer dan de helft, 50,1%, voor gebieden bestemd die men, alweer, louter met overzeese transporten bereiken kon.

Ook akkerbouw, veeveelt en tuinbouw waren in hun vooroorlogse structuur van het buitenland afhankelijk: zij hadden alle drie grote hoeveelheden kunstmest nodig; de zuivelproductie en de productie van eieren waren daarnaast goeddeels gebaseerd op de invoer van veekeuken en grondstoffen voor veekeuken (voor de melkkoeien) en van mais (voor de varkens en kippen).

De buitenlandse handel (in- en uitvoer) nam dus in de gehele economie een belangrijke plaats in. Naar het gewicht gerekend was overigens de doorvoer (hoofdzakelijk naar en van Duitsland) in 1938 nog 25% groter geweest⁴; die doorvoer had Rotterdam vóór de oorlog tot de op één na drukste haven ter wereld gemaakt (alleen Londen had toen een nog groter havenverkeer gehad).

Al die verhoudingen waren door de moeilijkheden die zich in de neutraliteitsperiode voordeden, aangetast maar onze economie had zich in hoofdzaak toch kunnen handhaven. Ja, de regering was er zelfs in geslaagd, in het westen des lands grote reservehoeveelheden aan grondstoffen op te slaan. De Duitse inval maakte het niet alleen twijfelachtig of die reserves aan Nederland ten goede zouden komen (wij zullen hun roef nog beschrijven), maar deze inval betekende in de eerste plaats dat, als de oorlog zou voortduren, het Nederlandse bedrijfsleven bijna de helft van zijn normale toevoergebieden en ruim de helft van zijn normale afzetmogelijkheden zou verliezen. In werkelijkheid dreigde die afsnoering nog veel drastischer te worden, want als er geen vrede kwam, viel ook het overzeese transport naar en van het deel van Europa dat door Duitsland overheerst werd alsmede

¹ A.v., p. 32. ² A.v., p. 33. ³ A.v., p. 31. ⁴ A.v.